

Sygn. akt V CZ 68/17

POSTANOWIENIE

Dnia 6 października 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz (przewodniczący)

SSN Wojciech Katner (sprawozdawca)

SSN Krzysztof Pietrzykowski

w sprawie z powództwa J. O.

przeciwko K. S.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 6 października 2017 r.,

zażalenia powódki na postanowienie Sądu Apelacyjnego [...]

z dnia 22 czerwca 2017 r.,

uchyla zaskarżone postanowienie w całości.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 22 czerwca 2017 r. Sąd Apelacyjny [...] odrzucił apelację powódki J. O. od wyroku Sądu Okręgowego [...] z dnia 6 kwietnia 2016 r., którym uznana została za bezskuteczną w stosunku do powódki umowa darowizny lokalu położonego [...], zawartej dnia 7 stycznia 2015 r. między M. S. i L. S. a pozwaną K. S., w zakresie udziału 1/10 w prawie własności tej nieruchomości przypadającego M. S., w celu umożliwienia zaspokojenia wierzytelności przysługującej powódce, stwierdzonej prawomocnym wyrokiem zaocznym Sądu Okręgowego [...] z dnia 12 listopada 2014 r. w sprawie I C .../14.

Powódka zaskarżyła wyrok Sądu Okręgowego z dnia 6 kwietnia 2016 r. w części oddalającej powództwo co do żądania uznania za bezskuteczną darowizny, również w zakresie dalszego udziału 4/10 części w prawie własności lokalu, tak jak tego domagała się w pozwie, wnosząc o jego zmianę poprzez uwzględnienie żądania. Odrzucenie apelacji powódki wynikało z uznania, że wystąpił brak substratu zaskarżenia, gdyż Sąd w zaskarżonym wyroku nie orzekł o dalszej części żądania pozwu, tak więc apelacja wniesiona od rozstrzygnięcia oddalającego to żądanie została skierowana do orzeczenia nieistniejącego. Powódka próbowała wprowadzić do uzupełnienia wyroku w zakresie rozstrzygnięcia o dalszej części żądania, ale wniosek w tej sprawie został odrzucany jako spóźniony, oddalony został wniosek o przywrócenie terminu do dokonania tej czynności, a zażalenia na postanowienia w obu kwestiach zostały oddalone postanowieniami Sądu Apelacyjnego z dnia 30 maja 2017 r. Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu postanowienia z dnia 22 czerwca 2017 r. stwierdził ponadto, że powódka zdawała sobie sprawę z braku rozstrzygnięcia o całości jej żądania, ale wniosła o sprostowanie wyroku w tej sprawie, zamiast uczynić to przez wniosek o uzupełnienie wyroku, przez co dokonana czynność była bezskuteczna.

W zażaleniu od tego postanowienia z dnia 17 lipca 2017 r. powódka zarzuciła Sądowi Apelacyjnemu naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 373 w związku z art. 370 k.p.c., wnosząc o uchylenie tego postanowienia w całości

i zasądzenie kosztów postępowania. Złożyła również wniosek ewentualny o uchylenie postanowienia Sądu Apelacyjnego [...] z dnia 30 maja 2017 r. o oddaleniu zażalenia na odrzucenie wniosku o uzupełnienie wyroku z dnia 6 kwietnia 2016 r., zarzucając temu postanowieniu wydanie go bez podstawy prawnej, oraz postanowienia tego Sądu z dnia 26 września 2016 r. o oddaleniu wniosku o przywrócenie terminu do wnioskowania o uzupełnienie wyroku z dnia 6 kwietnia 2016 r. oraz o odrzuceniu żądania w tym ostatnim przedmiocie, zarzucając temu postanowieniu naruszenie art. 168 § 1 i art. 351 § 1 k.p.c.

W odpowiedzi na zażalenie pozwana wniosła o jego oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zasadne jest stwierdzenie w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia oraz w odpowiedzi na zażalenie, że orzeczenie sądu może być skutecznie zaskarżone tylko w takiej części w jakiej istnieje, czy to w postaci pozytywnej, czy też negatywnej (*sententia existens*). W tej kwestii są utrwalone trafne poglądy doktryny i orzecznictwa Sądu Najwyższego (wśród wielu zob. postanowienia z dnia 7 listopada 2003 r., V CZ 108/03, nie publ. oraz z dnia 12 grudnia 2013 r., III CSK 300/13, nie publ.). Uznaje się jednocześnie, że w razie pominięcia przez sąd pierwszej instancji rozstrzygnięcia (pozytywnego, negatywnego) o zgłoszonym żądaniu lub o jego części, strona ma prawo złożyć, przewidziany w art. 351 § 1 k.p.c. wniosek o uzupełnienie orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 sierpnia 2015 r., I CZ 58/15, nie publ.).

W rozpoznawanej sprawie o uznanie za bezskuteczną umowy darowizny w warunkach spełnienia przesłanek skargi pauliańskiej, a więc szczególnej sytuacji powódki, będącej wierzycielką dążącą do zaspokojenia należności przyznanej jej prawomocnym wyrokiem sądowym, Sąd Okręgowy [...] orzekł o bezskuteczności darowizny lokalu w zakresie udziału 1/10, a pominął rozstrzygnięcie w zakresie pozostałych 4/10 udziału, jak o to wносиła powódka. Sporne się zatem stało, czy Sąd uczynił to z rozmysłem, uznając brak potrzeby rozstrzygnięcia o żądaniu pozwu w pozostałym zakresie, ze względu na charakter sprawy, czy też wydał wyrok niezupełny, wskutek niedopełnienia powinności

rozstrzygnięcia o całym żądaniu, a więc również w zakresie pozostałych 4/10 części udziału w prawie własności lokalu, będącego przedmiotem darowizny.

Pełnomocnik powódki zamiast wnieść o uzupełnienie wyroku, wniósł o jego sprostowanie, tłumacząc to później swoim przekonaniem o słuszności wniosku, ze względu na charakter sprawy i przytaczając na poparcie swoich twierdzeń różne argumenty, także z orzecznictwa, zwłaszcza w sprawach ze stosunków małżeńskich i rodzinnych, jako że darowizna, o którą chodziło w sprawie była uczyniona przez małżonków, których podział majątku wspólnego został dokonany dopiero później. Można zgodzić się z twierdzeniami zawartymi w odpowiedzi na zażalenie, że argumenty strony powodowej nie są przekonujące, ale to nie zmienia oceny całej sytuacji, w której Sąd Okręgowy skrzętnie wykorzystał uznany przez siebie za wadliwy wniosek złożony przez pełnomocnika powódki o sprostowanie wyroku. Właściwsze byłoby uznanie tego wniosku, w związku z charakterem rozpoznawanej sprawy, za wniosek o uzupełnienie tego wyroku, a zwłaszcza uznanie, że termin na złożenie wniosku o uzupełnienie wyroku zaczął biec dopiero po otrzymaniu postanowienia o odrzuceniu wniosku o sprostowanie wyroku. W każdym razie bardzo formalne podejście do wszelkich czynności pełnomocnika powódki, w sytuacji gdy to Sąd Okręgowy nieprawidłowo sformułował sentencję wyroku z dnia 6 kwietnia 2016 r., co przyznał w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia, spowodowało przerzucenie na powódkę wszystkich konsekwencji tej nieprawidłowości. Mimo zatem formalnej poprawności postanowień wydawanych w sprawie, nie można aprobować rozstrzygnięcia, które w odczuciu przeciętnego odbiorcy zastosowania przepisów będących podstawą zaskarżonego postanowienia jawi się jako ewidentnie krzywdzące i niesprawiedliwe.

Skarga pauliańska jest bardzo szczególnym uprawnieniem wierzycieli, którzy tą drogą bronią się przed niewypłacalnością dłużnika działającego niegodziwie, ze świadomością ich pokrzywdzenia, przez wyzbycie się składników swego majątku, mogących stanowić przedmiot egzekucji (art. 527 i nast. k.c.). Zatem wierzycielom, którzy wykazali zasadność i wystąpienie przesłanek *actio Pauliana* należy umożliwić zrealizowanie ich uprawnień potwierdzonych wyrokiem sądowym (art. 532 k.c.). Wyjątkowo zatem, w przypadku tej skargi należy przychylić

się do poglądu o wystąpieniu substratu zaskarżenia apelacją wydanego wyroku w sytuacji, gdy sąd uwzględnił w całości żądanie pozwu co do istoty, a tylko częściowo co do wysokości, mimo że w sentencji wyroku nie znalazło się rozstrzygnięcie odnośnie do pozostałej części żądania, ale z treści wyroku wynika, że w tej pozostałej części żądanie nie zostało uwzględnione.

Mając to na uwadze należało na podstawie art. 398¹⁵ § 1 w związku z art. 394¹ § 3 orzec jak w postanowieniu.

kc

jw